

Rundskriv
fra
Riksadvokaten
201800107
690

Rundskriv nr. 1/2018
Oslo, 23. februar 2018

MÅL OG PRIORITERINGER FOR STRAFFESAKSBEHANDLINGEN I 2018 – POLITIET OG STATSADVOKATENE

I. INNLEDNING

Riksadvokatens overordnede ansvar for fagledelse av straffesaksbehandlingen er uttrykkelig forankret i straffeprosessloven § 56 annet ledd og påtaleinstruksen § 7-5 tredje ledd, og understreket i en rekke dokumenter fra regjering og Storting. Det kan også ses på som en avledet konsekvens av ansvaret for å påtaleavgjøre og iretteføre de enkelte straffesaker. Dette utøves særlig gjennom angivelse av generelle mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i et årlig rundskriv. De generelle mål er høy kvalitet, høy oppklaringsprosent, kort saksbehandlingstid og adekvat reaksjon, og det angis hvilke saker som skal gis forrang ved knapphet på ressurser. Rundskrivet innbefatter også flere konkrete, politiske styringssignaler. Påtalemyndighetens politiske uavhengighet gjelder *enkeltsakene*. Den generelle fagledelse utøves i et samspill med våre politiske myndigheter, som fastlegger landets kriminalpolitikk. Regjeringen gir generelle føringer for politiets og påtalemyndighetens oppgaveløsning, særlig i budsjettforslaget, jf. Prop. 1 S, som behandles og fastsettes av Stortinget. Her angis blant annet konkrete, overordnede prioriteringer for innsatsen på ulike kriminalitetsområder. Regjeringens politiske mål på vårt felt finnes også nedfelt i andre sentrale styringsdokumenter, eksempelvis i ulike handlingsplaner.

Justis- og beredskapsdepartementet operasjonaliserer de overordnede politiske føringer i tildelingsbrev til de aktuelle etater. Riksadvokatens og Politidirektoratets oppgave og ansvar er å omsette den vedtatte kriminalpolitikken i handling. Styringssignalene fra direktorat og påtalemyndighetens ledelse er således avstemt og omforent.

Mål- og prioriteringsrundskrivet for 2018 viderefører hovedlinjene i tilsvarende rundskriv for 2017.¹ Riksadvokatens generelle mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen ligger i hovedsak fast. Politidistriktene er inne i en omfattende omorganisering som vil medføre store endringer i straffesaksarbeidet i form av organisasjonsmessige forandringer og endrede arbeidsrutiner, noe som åpenbart vil påvirke effektiviteten i straffesaksarbeidet en tid fremover. Årets rundskriv inneholder i mindre grad endringer i prioriteringer for politiets straffesaksbehandling. Det er imidlertid viktig at distriktene retter stor oppmerksomhet mot straffesaksarbeidet også i denne krevende tiden, og at den ønskede kvalitet i arbeidet søkes opprettholdt. Etterforsklingsløftet vil i 2018 utvilsomt være et viktig bidrag i utviklingen, jf. for øvrig punktene III og VI i dette rundskrivet. Rundskrivet må sees i sammenheng med

---

¹ Riksadvokatens rundskriv nr. 1/2017 av 28. februar 2017.

rundskriv nr. 2/2012 om krav til straffesaksbehandlingen i politiet og ved statsadvokatembetene.²

I tillegg må rundskrivet sammenholdes med sentrale styringsdokumenter, særlig:

- Politisk plattform av 14. januar 2018 for en regjering utgått av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre
- Prop. 1 S (2017-2018), særlig side 14-21 og 103-140
- Innst. 6 S (2017-2018)
- Innst. 306 S (2014-2015), med vedlegg, om Nærpolitireformen
- Justis- og beredskapsdepartementets tildelingsbrev til Den høyere påtalemyndighet av 10. januar 2018
- Justis- og beredskapsdepartementets tildelingsbrev til Politidirektoratet av 16. januar 2018
- Politidirektoratets disponeringsskriv for 2018 til politi- og lensmannsetaten (forventes ettersendt om kort tid)

Departementets tildelingsbrev til Den høyere påtalemyndighet er utarbeidet i samråd med riksadvokaten. Det har vært dialog mellom Politidirektoratet og riksadvokaten om de deler av direktoratets disponeringsskriv til politi- og lensmannsetaten som har betydning for straffesaksbehandlingen, og om disponeringsskrivet til ØKOKRIM. Riksadvokaten har forelagt dette rundskriv for departementet og direktoratet før utsendelse.

II. HOVEDMÅL OG HOVEDUTFORDRINGER

Straffesaksbehandlingsens hovedmål er å bidra til redusert kriminalitet. Grunnleggende forutsetninger for å oppnå slik effekt er at straffbare forhold blir avdekket og oppklart slik at gjerningspersonene kan straffeforfølges og ilegges adekvate reaksjoner.

Regjeringens mål for straffesakskjeden i 2018 er:³

- Redusert alvorlig kriminalitet
- Styrket forebygging
- En mer effektiv straffesaksbehandling

Ved kriminalitetsbekjempelsen må trusselen fra organiserte kriminelle miljøer og den alvorlige kriminaliteten møtes med tilstrekkelig alvor, især integritetskrenkelser og grov profittmotivert kriminalitet. Faren for terror og voldelig ekstremisme skal fortsatt vies nødvendig oppmerksomhet.

Det er ingen tvil om at måten aktoratene gjennomføres på, er i endring. Påtalemyndigheten skal ta i bruk og nyttiggjøre seg digitale løsninger og bidra til at denne utviklingen skjer på en fremtidsrettet, hensiktsmessig og god måte. En fortsatt opptrapping i bruk av digitale aktorater er en nødvendig del av denne utvikling.

III. ETTERFORSKING SOM SATSNINGSOMRÅDE

Riksadvokaten og Politidirektoratet har som kjent iverksatt en felles handlingsplan for løft av etterforskningsfeltet. Etterforskningsløftet skal styrke etterforskningsområdet og er en sentral del av nærpolitireformen, jf. departementets tildelingsbrev 2018 til Den høyere påtalemyndighet.

---

² Rundskrivet er under revisjon.

³ Prop. 1 S (2017-2018) side 14.

Flere av tiltakene vil bli implementert i 2018, som er siste året før Etterforskningsløftet tas inn "i linjen" i Politidirektoratet.

Etter riksadvokatens syn står følgende forhold sentralt om en skal lykkes i å realisere de forventninger regjering og Storting har til en forbedring av straffesaksbehandlingen i politiet og påtalemyndigheten:⁴

- engasjement for etterforskningsfaget hos toppledelsen i politiet, med tilhørende prioriteringer og legitimitet
- etterforskningsledelse (både påtalemessig og politifaglig)
- oppmerksomhet mot kvalitet, kompetanse, praksis, trening og evaluering, et mer forpliktende system
- fagledelse fra statsadvokatens side, og oppfølging fra Politidirektorat og riksadvokat

Det tilligger politimestrene å implementere tiltakene på en god måte i det enkelte politidistrikt. Gjennom fagledelsen skal statsadvokatene påse at politiets implementering av tiltakene faktisk fører til en kvalitetsforbedring. Riksadvokatens forventninger til statsadvokatene på dette feltet er behandlet under punkt VI nedenfor.

IV. RESULTATMÅL MV. FOR STRAFFESAKSBEHANDLINGEN

1. Innledning

En effektiv straffesakskjede med god kvalitet og fremdrift i alle ledd er en nødvendig forutsetning for å oppnå best mulig forebyggende effekt, økt rettsikkerhet for de involverte og en bedre kriminalitetsbekjempelse. Hovedmålene om målrettet og effektiv straffesaksbehandling av høy kvalitet som ivaretar rettsikkerhet og grunnleggende menneskerettigheter, videreføres.

2. Høy oppklaring

Avdekking av straffbare forhold og plassering av skyld hos den ansvarlige gjerningsperson er avgjørende for å nå straffesaksbehandlingens overordnede mål om redusert kriminalitet, og er av stor betydning for fornærmede og andre involverte. Det er derfor et mål at politiets etterforskning skal føre til oppklaring av sakene.

For de prioriterte sakene (jf. punkt V) er oppklaring særlig viktig, og disse skal søkes oppklart så langt råd er.

Grov integritetskrenkende kriminalitet som vold og seksuallovbrudd utgjør et alvorlig samfunns- og folkehelseproblem, og det er et sentralt mål at det skal være en særlig høy oppklaring i disse sakskategoriene. Det er ikke fastsatt et gjennomsnittlig mål for landet som helhet, men på bakgrunn av drøftinger mellom Politidirektoratet, statsadvokatene og lokalt politidistrikt er det fastsatt lokale mål for enkelte kriminalitetstyper, som riksadvokaten forutsetter at blir nådd.

Det har vært en jevn nedgang i antall anmeldte vinningslovbrudd over flere år. Vinningskriminalitet utgjør like fullt den største kategorien av alle lovbruddene, og oppklaring av slik kriminalitet er fortsatt viktig, blant annet fordi politiets evne til å avdekke og irettføre denne type lovbrudd har stor preventiv effekt. Svake resultater på dette området –

---

⁴ I tillegg er arbeidsbetingelser og fagets status særlig viktig.

som er en type kriminalitet som ofte rammer folk flest – kan over tid svekke befolkningens tillit til politiet og den alminnelige trygghetsfølelsen i samfunnet. Riksadvokaten understreker derfor også i år at politiet ikke må tape av syne betydningen av at mindre, og tilsynelatende hverdagslige lovbrudd, blir etterforsket og oppklart. IKT-kriminalitet kan ha tatt over for noe av den tradisjonelle vinningskriminaliteten, og representerer utfordringer som setter på prøve tilliten og troverdigheten til politiets evne til å bekjempe kriminalitet.

En god innsats mot organiserte kriminelle miljøer som begår alvorlig kriminalitet som tradisjonelt ikke anmeldes, kan i perioder rettferdiggjøre at oppklaringsprosenten synker og saksbehandlingstiden øker.

3. Kort saksbehandlingstid

Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for oppklarte saker var for landet som helhet 96 dager i 2017. Som for oppklaringsprosenten varierer saksbehandlingstiden mellom politidistriktene og innen ulike saks kategorier.

Etter drøftinger mellom Politidirektoratet og riksadvokaten er det fastsatt et mål om gjennomsnittlig saksbehandlingstid i voldtektssaker (straffeloven §§ 291-294) på 130 dager fra anmeldelse til påtalevedtak i politiet.

Fristene i voldssaker og i saker med unge lovbrøyttere videreføres:

- I saker som gjelder grov kroppskrenkelse, kroppsskade og grov kroppsskade (straffeloven §§ 272-274),⁵ skal saksbehandlingstiden i oppklarte saker ikke overstige 90 dager fra anmeldelse til påtalevedtak i politiet, med mindre hensynet til etterforskningen eller andre omstendigheter gir grunn til det.
- I saker mot personer som var under 18 år på handlingstiden, skal spørsmålet om tiltale avgjøres innen seks uker etter at vedkommende er å anse som mistenkt i saken, med mindre hensynet til etterforskningen eller andre særlige grunner gjør dette nødvendig.

I PSV er det etter drøftelse med riksadvokaten stilt resultatkrav for prosentvis måloppnåelse i de to forannevnte sakstyper, jf. nedenfor om tilsvarende type resultatkrav for saksbehandlingstid for påtalebehandlingen ved statsadvokatembetene.

De lovbestemte fristene for avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner, jf. straffeprosessloven § 239 e, forutsettes overholdt. Sakene skal ha god fremdrift også etter gjennomføringen av det tilrettelagte avhør.

Ovenstående gjelder saker hvor påtalemyndigheten i politiet har påtalekompetansen. Fristene gjelder også for politiets oversendelse til høyere påtalemyndighet når kompetansen til å avgjøre tiltalespørsmålet hører under statsadvokaten eller riksadvokaten. I slike tilfeller gjelder følgende mål/frister for Den høyere påtalemyndighet:

- Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for påtale- og klagesaker skal ikke overstige 30 dager, og 90 % av påtale- og klagesakene skal være avgjort innen dette tidsrommet.
- I saker mot personer som var under 18 år på handlingstiden skal statsadvokaten avgjøre spørsmålet om tiltale eller oversende saken til riksadvokaten med

---

⁵ Jf. statistikkgruppene i STRASAK JUS 605.

innstilling om avgjørelse innen 15 dager fra saken ble mottatt fra politiet. Tiltalespørsmålet kan likevel avgjøres senere dersom særlige omstendigheter gjør det nødvendig.

Det skal forøvrig tilstrebes kort saksbehandlingstid i de sentralt prioriterte sakene (jf. punkt V), i saker med varetektsfengsling, i saker om opphør av tvungent psykisk helsevern/tvungen omsorg og prøveløslatelse fra forvaring. Rask etterforskning og irettføring er videre særlig viktig i saker begått av gjengangere.

Ved kompleks og alvorlig kriminalitet må kravet til hurtighet vurderes opp mot oppklaring og muligheten for å inndra utbytte.

Etterforskningen skal allerede fra initialfasen være målrettet og styrt. Unødig "liggetid" og restanser må unngås gjennom aktiv porteføljestyring, hensiktsmessig arbeidsfordeling og en tilfredsstillende ressurstilgang. Gode rutiner må sikre en løpende og forpliktende oppfølging av tidsbruken gjennom hele straffesakskjeden. Det er en tilbakevendende bekymring at avviklingen av hoved- og ankeforhandlinger drar for mye ut i tid. Påtalemyndigheten må søke å legge til rette for en aktiv dommerstyring, blant annet gjennom en adekvat utforming av bevisoppgaven, tiltalebeslutningen, eventuelle saksforberedende møter og innledningsforedraget.

Riksadvokatens har gitt direktiver om *etterforskningsplaner for voldtektssaker*, strl. §§ 291-294 (2013), *seksuallovbrudd mot barn* og i *familievoldssaker* (2015) og ved mistanke om *drap* (2017), med mindre den aktuelle saken er så enkel og oversiktlig at etterforskningsplan er helt unødvendig. Bruk av etterforskningsplan anbefales også i andre alvorlige saker. En minner om at ett hovedformål med en slik plan er å sikre bedre styring og kontroll med *saksfremdriften* og hindre at saker blir liggende uten *aktiv oppfølging*.⁶

Få restanser – og særlig få *gamle* restanser – er en forutsetning for å nå målet om kort saksbehandlingstid.

Det er for hvert politidistrikt fastsatt lokale mål for restansene, som riksadvokaten forutsetter blir nådd.

4. Adekvat reaksjon

Adekvate reaksjoner er en sentral premisse for at straffesaksbehandlingen skal nå sitt overordnede mål om å forebygge kriminalitet. Påtalemyndigheten har et særlig ansvar for å bidra til korrekt straff gjennom sine påtalevedtak og nedleggelse av straffepåstander for domstolene. Påtalemyndigheten skal sørge for å opplyse saken slik at domstolene har grunnlag for å fravike normalstraffenivået når det er grunnlag for det – også i formildende retning. Der det er ønskelig med endringer eller avklaringer av ulike straffenivå, må alle trinn av påtalemyndigheten aktivt søke å påvirke rettsutviklingen gjennom å anke egnede saker, også til Høyesterett. Dersom det utmåles straff i strid med det normalstraffenivået som er etablert eller som er betydelig lavere enn dette nivået uten at det kan påvises reelle formildende omstendigheter, bør påtalemyndigheten normalt anke.

I 2018 skal reaksjonsspørsmålet vies særlig oppmerksomhet innen følgende områder:

---

⁶ Retningslinjer for bruk av etterforskningsplan er tilgjengelig på KO:DE.

- Seksuelle overgrep, grov voldskriminalitet og annen grov integritetskrenkende kriminalitet
- Grov profittmotivert kriminalitet
- Dødsulykker i trafikken
- Alvorlige trusler

Ved ikrafttredelsen av ny straffelov ble strafferammene for *mishandling i nære relasjoner* hevet, og det er i forarbeidene understreket at straffenivået skal heves, især for de grove overtredelser. Det må i den forbindelse påses at handlingen(e), både i tiltalen og under bevisførselen, blir belyst på en måte som også legger til rette for at Høyesterett har et godt grunnlag for å normere straffenivået.⁷ Påtalemyndigheten skal fortsatt følge opp lovgivers klare føringer om strenge straffer i voldssaker og for seksuallovbrudd.

Grensedragningen mellom straffrie ytringer og diskriminerende eller hatefulle ytringer som rammes av straffeloven § 185 (straffeloven 1902 § 135a) har tradisjonelt vært viet oppmerksomhet fra riksadvokaten, og det foreligger som kjent flere prinsipielle avgjørelser om disse spørsmål. Også hverdagslivets diskriminerende og hatefulle ytringer fordrer imidlertid oppmerksomhet, og påtalemyndigheten bør arbeide for å få bragt reaksjonsnivået i flere slike saker for Høyesterett til avgjørelse.

Påtalemyndigheten er fortsatt altfor tilbakeholden med å påstå kontaktforbud med elektronisk kontroll (omvendt voldsalarm) ved siden av annen straff, jf. straffeloven §§ 57 og 58.⁸ Dette er et viktig virkemiddel for å beskytte mot gjentatt vold og overgrep, og riksadvokaten understreker betydningen av at det vurderes.⁹ Nyere høyesterettspraksis gir viktige avklaringer som legger til rette for mer utstrakt bruk.

Ved *grov profittmotivert kriminalitet* er gjerningspersonene ofte involvert i ulike straffbare handlinger av alvorlig art. De må møtes med strenge reaksjoner. Det er et kriminalpolitisk mål at straffbare handlinger ikke skal lønne seg, og inndragning må derfor stå sentralt i bekjempelsen av alle former for profittbasert kriminalitet og hvitvasking.¹⁰

Det er grunn til å se nærmere på straffenivået for menneskesmugling, som synes noe lavt, bl.a. i forhold til nivået for brudd på innreiseforbud, og påtalemyndigheten bør søke å finne en egnet sak for prøving i Høyesterett.

Ved bekjempelse av *barne- og ungdomskriminalitet* bør påtalemyndigheten være en pådriver for å prøve ut alternative reaksjonsformer og finne andre straffereaksjoner enn fengsel, i tråd med lovgivers intensjoner. Samfunnsstraff med tett oppfølging fra kriminalomsorgen kan være godt egnet for unge lovbrutere. Likeledes ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging, med deltagelse i ungdomsmøter og oppfølging av ungdomsplan, eller mekling i konfliktråd.¹¹

⁷ Artikkel i boken *Rettsavklaring og rettsutvikling*, Festskrift til Tore Schei, side 516 flg.

⁸ Se omtale i vedlegget av brev av 24. oktober 2017, som tar utgangspunkt i avgjørelse i HR-2017-1840-A, jf. for øvrig ankenektelsesbeslutning i HR-2017-2220-U.

⁹ Jf. Politidirektoratets brev av 11. februar 2013 til politimestrene og direktoratets rundskriv 2013/003 om bruk av elektronisk kontroll ved kontaktforbud.

¹⁰ ØKOKRIMs *Veileder til effektiv inndragning* (2012) er i denne sammenheng et meget nyttig verktøy for politi og påtalemyndighet. Veilederen er tilgjengelig i KO:DE.

¹¹ Riksadvokatens brev av 16. januar og 14. desember 2015, samt oppdaterte retningslinjer for bruk av ungdomsstraff i brev 9. august 2017, omtalt i vedlegget til dette rundskriv.

V. PRIORITERING VED IVERKSETTELSE OG GJENNOMFØRING AV ETTERFORSKING

1. Sentrale og landsdekkende prioriteringer

Riksadvokatens sentrale og landsdekkende prioriteringer for iverksettelse og gjennomføring av etterforskning er fortsatt få og stabile, hvilket innebærer at det er et betydelig rom for lokale prioriteringer i statsadvokatregionene og politidistriktene. Hovedlinjene i kriminalitetsbekjempelsen ligger fast over tid, hvilket både er tilsiktet og gunstig. Samtidig må politiets innsats alltid være tilpasset den faktiske kriminalitetssituasjonen i distriktet og den forventede utvikling.

Følgende sakstyper er prioritert av riksadvokaten:

- Drap og andre alvorlige voldslovbrudd som setter liv og helse i fare, herunder ildspåsettelse, vold mot barn og mishandling i nære relasjoner
- Alvorlige seksuallovbrudd, herunder misbruk og overgrep mot barn via internett
- Alvorlig internasjonal og organisert kriminalitet, herunder alvorlige narkotikalovbrudd
- Økonomisk kriminalitet av alvorlig karakter, særlig den som rammer fellesskapet, alvorlig IKT-kriminalitet, og alvorlig miljøkriminalitet som rammer det indre miljø (arbeidsmiljøet og arbeidsmarkedet) eller det ytre miljø (natur, forurensning, kunst og kulturminne)
- Alvorlige trafikklovbrudd, herunder dødsulykker, ulykker med betydelig personskaade og trafikkatferd som bærer preg av at gjerningspersonen aksepterte en risiko for en alvorlig ulykke
- Straffbare handlinger motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonalitet, religion eller livssyn, seksuelle orientering eller nedsatte funksjonsevne (hatkriminalitet)

Riksadvokaten understreker at prioriteringen gjelder for politidistriktets samlede straffesaksbehandling, uten innbyrdes rangering. Politimesteren har ansvaret for at alle saker i distriktet som faller innenfor riksadvokatens prioriteringer gis forrang dersom det er knapphet på ressurser, uavhengig av hvilken organisatorisk enhet som i utgangspunktet er tildelt etterforsknings- og påtaleoppgaven. Det påligger derfor politimesteren å sørge for en hensiktsmessig ressursallokering som sikrer at de prioriterte sakene gis den nødvendige oppfølging. Riksadvokaten legger til grunn at de nye og større distriktene gir bedre forutsetninger for en lokal innsats tilpasset den enkelte saks alvor og prioritet.

Mishandling i nære relasjoner kan etter omstendighetene omfattes av riksadvokatens sentrale prioriteringer, særlig gjelder dette saker om alvorlig mishandling. Slike saker skal fortsatt vies særskilt oppmerksomhet. En forutsetning for å kunne bekjempe og avdekke denne form for kriminalitet, er at offeret har tillit til at politiet og påtalemyndigheten er i stand til å gi beskyttelse mot nye overgrep og krenkelser. I denne sammenheng er ileggelse og aktiv oppfølging av besøksforbud et sentralt virkemiddel.

Misbruk og overgrep mot barn på nettet er et økende samfunnsproblem. Oppklarte straffesaker indikerer at omfanget av personer som deler overgrepsmateriale er betydelig. Mange av sakene inneholder dokumentasjon av fysiske og seksuelle overgrep. Ofrene må søkes identifisert, så langt det er praktisk mulig, slik at de får nødvendig hjelp, støtte og beskyttelse samtidig som innsatsen for å avdekke og straffeforfølge gjerningsmennene må forsterkes. Lang ventetid for gjennomgang av databaseslag er en utfordring. Riksadvokaten understreker at det alltid må foretas

en kvalifisert vurdering av sakens alvor og faren for nye overgrep (mistenktes vandel, tilgang til barn, mv.) ved vurderingen av om det enkelte databeslag skal gis forrang.

Saker om *alvorlig vold mot små barn og andre særlig sårbare fornærmede* er krevende både å etterforske og påtaleavgjøre, og må behandles med særlig grundighet. Den viktige initialfasen må gis nødvendig prioritet. Kripos har bred ekspertise på området, og i saker om vold mot små barn som blir alvorlig skadet, forventes å få varige mén eller dør, skal Kripos varsles og konsulteres allerede ved de innledende undersøkelser. Også i andre saker om vold mot små barn skal det så tidlig som mulig i etterforskningen – og fortløpende – vurderes nøye om det skal anmodes om bistand derfra. Det vil gjennomgående være behov for å innhente uttalelse fra høyt kvalifiserte medisinsk sakkyndige i denne type saker. Også odontologiske undersøkelser kan gi viktige opplysninger. Utforming av et presist og adekvat mandat, gjerne i samråd med de sakkyndige, er meget viktig. Alle muligheter for avklaring av årsaks- og ansvarsforhold skal som hovedregel være utprøvd før en slik sak henlegges. Når det legges frem sakkyndige uttalelser som er farget av nye utviklingstrekk på fagfeltet, er det en oppgave for påtalemyndigheten å se til at spørsmålene belyses særlig grundig, om nødvendig med å be om ytterligere sakkyndighet.

Erfaringsmessig kan det ofte være vanskelig å identifisere den direkte voldsutøver i saker om vold mot barn. Det må vurderes nøye om *medvirkningslæren* likevel kan gi grunnlag for tiltale. Riksadvokaten har i flere saker gitt ordre om utferdigelse av tiltale for barnemishandling hvor barnets omsorgspersoner enten selv har utøvd nærmere beskrevet vold mot barnet, eller ikke har søkt å forhindre vold mot barn de har omsorg for. Ved gjentatt vold og seksuelle overgrep mot barn må det vurderes om avvergeplikten er overholdt, jf. straffeloven § 196, særlig der hvor volden er grov og/eller forholdet har pågått over lang tid. Problemstillingen er bl.a. aktuell overfor personer i hjelpeapparatet, og det minnes om den relativt korte foreldelsesfristen som her gjelder.

Partnerdrap utgjør om lag ¼ av alle drap i Norge.¹² Nyere forskning viser at drapsoffer ofte har hatt kontakt med hjelpe- og behandlingsapparatet i forkant av drap. Riksadvokaten minner om at avvergeplikten også gjelder der voksne personer er ofre. Riksadvokaten har for øvrig merket seg regionale forskjeller i obduksjonspraksis. En finner derfor grunn til å minne om påtaleinstruksen kap. 13 om når det skal foretas sakkyndig likundersøkelse.

Målrettet etterforskning med sikte på inndragning av utbytte skal prioriteres høyere. Dette gjelder ikke minst i hvitvaskingssaker. Det må i slike saker undersøkes om EFE (ØKOKRIMs enhet for finansiell etterretning) besitter relevant informasjon, jf. riksadvokatens og Politidirektoratets instruks om bruk av informasjon fra EFE i politidistriktene.¹³ Statsadvokatene må ved inspeksjoner eller på annen måte føre tilsyn med at instruksen følges. Ved etterforskning av grenseoverskridende hvitvaskingssaker må det vurderes om det er behov for å etablere et internasjonalt samarbeid eller be om bistand fra utenlandske myndigheter. Kontakt med sambandsstatsadvokaten ved Eurojust kan være nyttig. Det bør gis en tilbakemelding til myndighetene som har ytt bistand.

Overtredelser av straffeloven §§ 257 og 258 (*menneskehandel*) blir gjerne begått som ledd i organisert kriminalitet. Menneskehandel bryter grunnleggende menneskerettigheter og er grov kriminalitet som rammer ofrene svært hardt. Regjeringen la i desember 2016 frem en ny

¹² Solveig Karin Bø Vatnar, Partnerdrap i Norge 1990-2012.

¹³ jf. brev 15. februar 2017, omtalt i vedlegg til dette rundskriv.

handlingsplan mot menneskehandel med blant annet krav til forbedringer i politiets organisering og innsats. Særlig gjelder dette ved etterforskning når barn kan være ofre for menneskehandel. Innsatsen hvor barn forsvinner fra mottak eller omsorgssenter skal prioriteres på linje med andre forsvinningsaker, og politidistriktene må etablere gode samarbeidsrutiner med utlendingsmyndighetene og barneverntjenesten i slike saker. Politiet må aktivt søke å avdekke de lukkede miljøer som står bak menneskehandel, hvor det som regel er betydelig fortjeneste, og gjennomføre mer målrettet finansiell etterforskning. Flere menneskehandelssaker bør utvilsomt avdekkes. Man kan ikke avvente anmeldelser fra ofrene, som skal gis tilbud om bistand og beskyttelse. Riksadvokaten minner dessuten om at mistenkte i disse sakene etter omstendighetene selv kan være ofre for menneskehandel eller tvunget til annen kriminalitet, jf. Europarådets menneskehandelskonvensjon artikkel 26 som pålegger statene å sikre at ofre for menneskehandel ikke i urimelig utstrekning selv blir utsatt for straffeforfølgning. Det kan være glidende overganger mellom menneskehandel og menneskesmugling. Få saker om menneskesmugling er registrert, og langt færre leder frem til positiv påtaleavgjørelse. Kripos har uttalt at norsk politi har lav kunnskap om menneskesmugling til Norge. Menneskesmugling utgjør også en sikkerhetsmessig utfordring. Profittmotivert, organisert menneskesmugling bør vies større oppmerksomhet.

Antall etterforskede og oppklarte straffesaker om *grov narkotikaovertrødelse* (straffeloven § 232 annet ledd) anses fortsatt som en viktig markør for politiets innsats mot den organiserte kriminaliteten. Politiets arbeid med å avdekke bakmenn og inndragning av profitt må derfor i 2018 gis tilstrekkelig oppmerksomhet. Det er fortsatt et stort potensial for økt inndragning av utbytte relatert til narkotikakriminalitet.¹⁴ Innsatsen skal særlig rettes mot kriminelle nettverk og den illegale virksomheten som disse står for hva gjelder ulovlig produksjon, transport, smugling og omsetning. I samarbeid med tollvesenet og andre lands myndigheter skal det også rettes oppmerksomhet mot illegal handel med narkotiske stoffer via internett.

Kriminalitetsutviklingen, spesielt de grove tilfellene, preges av stor og økende mobilitet, internasjonalisering og bruk av teknologi. Kriminelle organisert i såkalte multikriminelle nettverk samarbeider og gjør sitt inntog på stadig flere kriminalitetsområder, og identitetstyverier og bruken av falske dokumenter er tiltagende og bekymringsfullt. Bekjempelse av *alvorlig og organisert kriminalitet* forutsetter i mange tilfeller et tett samarbeid på tvers av politidistrikts- og etatsgrenser, og internasjonalt. Gode resultater fordrer også riktig og målrettet prioritering av politiets ressurser, tidsriktig etterretning og aktiv oppfølging av sentrale aktørers kriminelle virksomhet. Politimestrene oppfordres til å nyttiggjøre seg de finansieringsmuligheter som ligger i Samordningsorganet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet.

Riksadvokaten understreker betydningen av en aktiv og målrettet innsats mot kriminalitet som rammer arbeidslivet. Det skal i 2018 rettes stor oppmerksomhet mot ulovlig bruk av utenlandsk arbeidskraft, menneskehandel, grov sosial dumping, tvangsarbeid og fiktiv fakturering. Hvitvasking av utbytte og kamuflering av straffbare handlinger i legal virksomhet er ikke sjelden elementer i slik kriminalitet, som også gjerne har forgreninger til utlandet. En målrettet innsats mot arbeidslivskriminalitet er viktig for å hindre undergraving av velferdsstaten, og fordrer et tett samarbeid på tvers av politidistrikter, særorganer og med andre offentlige kontrollorganer og næringslivet. Den oppmerksomhet som rettes mot bekjempelse av arbeidslivskriminalitet, må ikke få den konsekvens at innsatsen mot (annen) økonomisk kriminalitet av alvorlig karakter

---

¹⁴ Prop. 1 S 82017-2018) side 125.

svekkes i noen særlig grad. I saker som gjelder *økonomisk kriminalitet*, må det undersøkes nøye om det er begått lovbrudd ut over typiske formalovertredelser som f. eks. regnskapsovertredelser.

Riksrevisjonen har i sin undersøkelse av myndighetenes innsats mot *arbeidsmiljøkriminalitet* av 21. juni 2016 bemerket at "for dårlig etterforskning, lang saksbehandlingstid og svak fremdrift i etterforskningen gjør det vanskelig å innfri Stortingets forutsetninger om at lovbrudd i arbeidslivet skal føre til reaksjoner og konsekvenser for den som bryter loven".¹⁵ Deler av undersøkelsen gjelder arbeidsmiljø saker som omfattes av riksadvokatens sentrale og landsdekkende prioriteringer. Riksadvokaten minner om politimestrenes ansvar for en riktig prioritering av sakene.

Innsatsen mot *alvorlig miljøkriminalitet* skal videreføres. Innenfor forurensningskriminalitet anses ulovlig avfallshåndtering å utgjøre en stor trussel som kan medføre betydelig og uopprettelig skade på menneskers fertilitet eller helse og ødeleggende på naturmangfoldet. Også handlinger rettet mot viktige marine bioressurser, herunder ulovlig, urapportert og uregulert fiske (uuu-fiske) kan i enkelte tilfeller karakteriseres som alvorlig miljøkriminalitet. Det samme vil kunne gjelde noen tilfeller av brudd på lovgivning som skal verne mot innførsel eller spredning av fremmede organismer. Ulovlig uttak av ulv og andre arter som er truet av utryddelse, skal fortsatt prioriteres.

Politiets innsats mot alvorlige dataangrep, datainnbrudd og annen IKT-kriminalitet skal intensiveres. Denne formen for kriminalitet er sterkt økende i omfang og kompleksitet, samtidig som relativt få lovbrudd straffeforfølges. Disse sakene krever høy teknologisk kompetanse. For å kunne avdekke flere alvorlige straffbare forhold er det nødvendig å legge til rette for et tillitsfullt samarbeid mellom politidistriktene, Kripos og næringslivet. Internasjonalt samarbeid må også vektlegges.

I et demokratisk samfunn er det av grunnleggende betydning å sikre en fri og uavhengig presse. Påtalemyndigheten har ansvar for å bidra til dette ved å sørge for adekvat etterforskning og ved nedleggelse av tilstrekkelig strenge påstander for domstolene for trusler eller vold mot representanter for *pressen*. Likeledes er tendensen til trusler og vold mot *dommere* bekymringsfull. Disse sakene er alvorlige for de berørte aktørene og deres familier, men også fordi en negativ utvikling her kan rukke ved rettsstatens fundament. Også *andre yrkesgrupper* er særskilt utsatt, og politiet skal for disse akseptere at anmeldelse for vold eller trusler inngis av den ansattes arbeidsgiver. Dette gjelder blant annet NAV-ansatte, ansatte i kriminalomsorgen og helsepersonell.

Vold og overgrep som rammer personer på grunn av deres hudfarge, nasjonalitet, etnisitet, religion, livssyn, homofile orientering eller nedsatte funksjonsevne, såkalt *hatkriminalitet*, skal vies særskilt oppmerksomhet. Vold som retter seg mot personer eller grupper med utgangspunkt i hvem de er, hva de gir uttrykk for eller hvordan de ser ut, rammer ikke bare det enkelte offer, men skaper redsel og utrygghet hos alle med samme bakgrunn, og skal derfor håndteres med stort alvor av politiet. Enhver skal også kunne delta i det offentlige ordskiftet og bevege seg fritt i det offentlige rom uten å bli utsatt for hatefulle ytringer. I Regjeringens strategi mot hatefulle ytringer 2016-2020 understrekes at den ønsker at hatefulle ytringer og hatkriminalitet prioriteres i alle politidistrikter, og at politimestrene må sørge for at hatkriminalitet får nødvendig oppfølging.

---

¹⁵ Dokument 3:15 (2015-2016).

Bortsett fra hatkriminalitet, gjelder prioriteringen av vold og overgrep *de alvorlige* overtredelsene. Om den enkelte overtredelse skal karakteriseres som "alvorlig" vil som utgangspunkt bero på en helhetsvurdering. Innen kategoriene volds- og seksuallovbrudd og narkotikakriminalitet skal, som et generelt utgangspunkt, straffbare handlinger som kan medføre høyere straff enn fengsel i 6 år anses som prioritert. Det bør i utgangspunktet ikke tas hensyn til forhøyelse av strafferammen som følge av konkurrens (straffeloven § 79 bokstav a), men dette stiller seg ofte annerledes ved gjentakelse (straffeloven § 79 bokstav b). Forhøyet strafferamme etter straffeloven § 79 bokstav c skal naturlig nok legges til grunn hvis handlingen er utøvet som ledd i aktivitetene til en organisert kriminell gruppe.

Omfanget av enhver etterforskning, og ikke minst iretteføringen for domstolene, må søkes tilpasset sakens alvor og kompleksitet. Aktiv bruk av straffeprosessloven § 70 kan være nødvendig for å hindre at sakene svulmer opp i omfang og blir unødvendig ressurskrevende. Ansvaret påhviler den påtaleansvarlige i politiet og statsadvokaten.

Til tross for foranstående avsnitt, er det utvilsomt slik at enkelte saker vil være meget krevende å iretteføre. Ledelsen ved det respektive statsadvokatembete og ledelsen ved ØKOKRIM har et særskilt ansvar for, sammen med den aktuelle politimester, å sørge for at aktorene i slike ekstraordinært krevende saker gis den nødvendige støtte og oppfølging. Riksadvokaten har nedsatt en arbeidsgruppe som i 2018 skal levere en rapport om tiltak i et HMS-perspektiv.

2. Regionale og lokale prioriteringer

Riksadvokatens landsdekkende mål er få og generelle. Det er derfor nødvendig at politimesteren – i styringsdialogen med Politidirektoratet og i samråd med statsadvokatene – så langt som mulig konkretiserer de sentrale mål og utarbeider lokale mål i tillegg. Målene skal være realistiske, men samtidig noe å strekke seg etter. Politiet har gode analyseverktøy, og det er et ledelsesansvar å benytte disse til motivasjon og oppfølging.

Statsadvokatene og politimestrene må ta stilling til hvorledes den kriminalitet som ikke omfattes av riksadvokatens sentrale prioriteringer, skal behandles. Den alt overveiende del av den anmeldte kriminalitet faller utenfor både disse prioriteringer og den alvorlige kriminalitet som det i budsjettproposisjonen understrekes er et særlig mål å redusere. Her er det rom for regional og lokal prioritering. Ved slik prioritering må det foretas en sammensatt vurdering med utgangspunkt i kriminalitetens samfunnsskadelige virkning, hvordan den påvirker den alminnelige trygghetsfølelse i lokalsamfunnet og den faktiske situasjonen innenfor det enkelte politidistrikt. Dette vil normalt lede til at det legges stor vekt på å bekjempe den profesjonelle kriminalitet/kriminelle nettverk og straffbare handlinger som rammer særlig utsatte grupper. Ved blant annet vinningskriminalitet bør i tillegg graden av integritetskrenkelse, størrelsen på det tap handlingen påfører fornærmede, at handlingen rammer fornærmede særlig hardt og omfanget av gjerningspersonens utbytte, stå sentralt.

VI. STATSADVOKATENES TILSYN MED STRAFFESAKSBEHANDLINGEN I POLITIET OG ANNEN FAGLEDELSE

Generelle retningslinjer for statsadvokatenes fagledelse er gitt i rundskriv nr. 2/2012 punkt III. Riksadvokaten minner om det som der fremgår om statsadvokatenes generelle ansvar for å følge opp saksbehandlingstid, restanser og kvaliteten på politiets etterforskning og påtaleavgjørelser. Likeledes ansvaret for å føre tilsyn med at politiet holder et riktig reaksjonsnivå ved påtaleavgjørelser og påstander for domstolene, samt kvalitetskontroll av politidistriktets rutiner for straffesaksbehandlingen (systemkontroll) og et utvalg av

enkeltsaker. Det forutsettes at statsadvokatene holder seg godt orientert om utviklingstrekk i straffesaksbehandlingen i det enkelte politidistrikt, slik at fagledelsen tilpasses lokale behov.

Den høyere påtalemyndighet er i de senere år ressursmessig styrket. Det er forutsatt av våre foresatte at dette skal føre til *en forsterket og mer aktiv fagledelse* av politiets straffesaksbehandling. I Innst. 6 S (2017-2018) side 41 understreker en samlet justiskomiteé følgende:

"K o m i t e e n viser til den viktige tilsynsoppgåva statsadvokatembeta har overfor politidistrikta, som inneber å kontrollere om kvaliteten, oppnådde mål og prioriteringar er i tråd med føringane frå Stortinget og Riksadvokaten. K o m i t e e n vil understreke at denne type aktivitet ikkje må bli nedprioritert."

I departementets tildelingsbrev til Den høyere påtalemyndighet for 2018 understrekes at det er en særlig utfordring å sikre kortere saksbehandlingstid i alvorlige volds- og seksuallovbrudd, samtidig som kravet til høy kvalitet i etterforskningen skal ivaretas. Arbeidet i saker om vold og overgrep mot barn skal prioriteres høyt. Dette gir noen føringer for innretningen av deler av statsadvokatenes fagledelse av straffesaksbehandlingen i politiet.

Kvaliteten på straffesaksarbeidet er en avgjørende faktor for at hovedmålet om redusert kriminalitet skal nås. Det tilligger riksadvokaten å definere hvilke krav som skal stilles til etterforskningen både generelt og i den enkelte sak. Statsadvokatene skal gjennom sin fagledelse påse at gitte direktiver blir fulgt. Statsadvokatene bør i så måte gjøre seg kjent med Politiets internrevisjons rapport nr. 2017/1 *Formidling av faglige føringer og krav*.¹⁶ Viktigheten av den kvalitetskontroll som skjer gjennom statsadvokatenes egen straffesaksbehandling, understrekes. Videre står statsadvokatenes inspeksjoner sentralt i arbeidet med å sikre at politiets straffesaksbehandling er av tilfredsstillende kvalitet. Gjennom adekvat veiledning og målrettet kompetansebygging skal avvik følges opp.

Det følger av tildelingsbrevet 2018 til Den høyere påtalemyndighet at riksadvokaten som ledd i arbeidet med å heve kvaliteten i politiets etterforskning og oppfølging av straffesaker, i samarbeid med Politidirektoratet, skal innføre systematisk evaluering av avsluttede straffesaker og videreføre arbeidet med utvikling av statsadvokatenes fagledelse, også med et mer forpliktende system for evaluering og læring. Riksadvokaten vil i løpet av første halvår 2018 gi nærmere retningslinjer for statsadvokatenes forpliktende deltakelse, både i evalueringer av avsluttede straffesaker og i opprettelse av systemer eller rutiner for evaluering av utvalgte, pågående saker. Det vises til tiltak 4 i Etterforsklingsløftet – Systematisk evaluering og tilbakemelding, som forutsetter at statsadvokatene tydeligere skal utøve sin fagledelse gjennom gode strukturer og rutiner. Videre minner en om riksadvokatens rundskriv nr. 2/2016 *Politiavhør* punkt III om *Læring og utvikling*, hvor betydningen av statsadvokatenes konstruktive tilbakemeldinger i den enkelte sak og annen fagledelse understrekes. En forutsetter at statsadvokatene aktivt bruker den strukturen som etableres for å lære av gjennomførte saker, identifisere behov for forbedringer og bidra til å heve kompetansen i politiet.

Som kjent har riksadvokaten besluttet at de regionale statsadvokatembetene i løpet av første halvår 2018 skal gjennomføre en landsomfattende undersøkelse av kvaliteten i etterforskning

---

¹⁶ Publisert på Kilden 13. februar 2018.

og påtalebehandling av de såkalte voldssaker med frist. Undersøkelsen vil kreve betydelig innsats fra statsadvokatene, og resultatene skal følges opp både i form av en landsdekkende rapport fra Riksadvokatembetet og i statsadvokatenes fagledelse. Det vises til orienteringer om dette i egne brev.

Statsadvokatene bes i 2018 føre tilsyn med at instruks om bruk av informasjon fra EFE i politidistriktene overholdes og rapportere funnene til Riksadvokatembetet, jf. foran under punkt V.1.

Ved brev 4. desember 2014 til politimestrene og statsadvokatene ga riksadvokaten nærmere retningslinjer for henleggelse av saker om mistenkelige dødsfall. Statsadvokatene bes nå undersøke hvordan politiet forholder seg til retningslinjene om omkoding til etterforsknings sak og innsendelse til statsadvokaten, og rapportere om dette til Riksadvokatembetet.

For øvrig skal statsadvokatene ved tilsyn av politidistriktene i 2018 rette særskilt oppmerksomhet mot ordningen med Felles straffesaksinntak (FSI) i et kvalitetsperspektiv. FSI vil på et senere tidspunkt (formentlig i 2019) bli gjort til gjenstand for en egen landsomfattende kvalitetsundersøkelse.

Avvik skal ved behov følges opp med instruksjon, veiledning og kompetansehevende tiltak.

Regjeringen har nå opprettet til sammen sju samlokaliserte sentre mot arbeidslivskriminalitet. Riksadvokaten minner statsadvokatene om tidligere oppfordring herfra om å rette oppmerksomhet mot arbeidet ved A-krimsentrene i deres underliggende politidistrikter, gjerne ved å avlegge senteret et besøk. Det vil da være naturlig å orientere seg om hvilke avveininger som gjøres i valget av hvilken etat som skal følge opp ulovlige forhold som avdekkes.¹⁷

Statsadvokatene bes i egen straffesaksbehandling, ved sine inspeksjoner og øvrige fagledelse ha særlig oppmerksomhet omkring *objektivitetskravet* som gjelder for all straffesaksbehandling, jf. straffeprosessloven § 226 tredje ledd. Riksadvokaten har merket seg at læringsrapportene både i "Monica-saken" og "Sture Bergwall-saken" understreker viktige aspekter ved politiets og påtalemyndighetens objektivitet under etterforskingen. Objektivitetsprinsippet er ufravikelig, og skal ivaretas gjennom alle stadier av straffesaksbehandlingen, jf. straffeprosessloven § 55 fjerde ledd. Kravet til objektivitet tilsier at det må utvises både evne og vilje til å vurdere et saksforhold med ulike innfallsvinkler og at bevis som innhentes undergis faglige og kritiske vurderinger. Det må være åpenhet for nye opplysninger og utvises vilje til å revurdere tidligere teorier og oppfatninger. Objektivitetskravet medfører ikke at påtalemyndigheten skal innta en fjernere rolle under etterforskingen, for derved å sikre en kritisk distanse til saken før den påtaleavgjøres. Men man må være seg bevisst mekanismer som erfaringsmessig svekker objektiviteten, og iverksette tiltak som kompenserer for det. Det vises også til riksadvokatens rundskriv nr. 2/2017 om etiske retningslinjer for medarbeidere i påtalemyndigheten.

---

¹⁷ Jf. riksadvokatens brev 8. februar 2018 til Justis- og beredskapsdepartementet (201800221-3) med gjenparter bl.a. til embetslederne ved statsadvokatembetene.

Implementeringen av Nærpolitireformen vil prege politiet også i 2018. Statsadvokatene må aktivt involvere seg i gjennomføringen av reformen, og derved bidra til å sikre en effektiv straffesaksbehandling av høy kvalitet.

Knut Erik Sæther
fungerende riksadvokat

Harald Strand
førstestatsadvokat

Vedlegg til rundskriv nr. 1/2018

Generelle retningslinjer og uttalelser mv

Oversikt over generelle uttalelser og retningslinjer for straffesaksbehandlingen mv. fra riksadvokaten etter utgivelse av rundskriv nr. 1/2017 av 28. februar 2017

Oppstillingen nedenfor er en enkel referanse og erstatter ikke de fullstendige retningslinjene gitt i det enkelte brev. De fleste retningslinjene er lagt ut på riksadvokatens hjemmeside eller på KO:DE, eller er publisert på Lovdata eller i Tidsskrift for strafferett.

Instruks om bruk av informasjon, Enheten for finansiell etterretning (EFE), i politidistriktene

Brev 15. februar 2017 – 201300886 513.1

I dette brevet til statsadvokatene oversendes instruks om bruk av informasjon fra ØKOKRIM, Enheten for finansiell etterretning (EFE), i politidistriktene. Instruksen er utarbeidet av ØKOKRIM og fastsatt av Politidirektoratet og riksadvokaten i fellesskap.

Felles retningslinjer for Statens barnehus – politi og påtalemyndighetens deltakelse i konsultasjonsteam

Brev 2. mars 2017 – 201601951 849

I brevet, som er en oversendelse av brev av 19. desember 2016 fra Politidirektoratet med felles retningslinjer for Statens barnehus, gir riksadvokaten enkelte direktiver om politiets deltagelse i drøftelser i tverrfaglige konsultasjonsteam om mulige straffbar vold og overgrep mot barn.

Midlertidig tilbakekall av førerett ("beslag" av førerkort)

Brev 8. mars 2017 – 201700310 541

I brev til politimestrene minner riksadvokaten om at såkalt rutinemessige beslag av førerkort selv ved alvorlige trafikkulykker er i strid med loven og ikke skal forekomme, jf. riksadvokatens rundskriv nr. 3/2009, som bes innskjerpet ovenfor relevant personell. Slikt midlertidig tilbakekall av føreretten etter vegtrafikkloven § 33 nr. 3 krever skjellig grunn til mistanke om straffbart forhold som kan medføre tap av slik rett.

Betydningen av Grunnloven § 102 for adgangen til avvergende metodebruk i tilfeller der det ikke er rimelig grunn til å tro at en straffbar handling ennå er begått

Brev 19. mai 2017 – 201601642

På bakgrunn av en tolkning av Grunnloven § 102, bestemmelsen om adgangen til husransakelse "kun i kriminelle tilfeller", i årsmelding for 2016 til Stortinget fra Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter, gir riksadvokaten i dette brevet til politimestrene, statsadvokatene m.fl. bl.a. nærmere retningslinjer for romavlytting og/eller ransaking av privat bolig med utsatt underretning. Dette gjelder for eventuelle tilfelle hvor politiet/påtalemyndigheten ikke har en viss kunnskap om begåtte straffbare handlinger ("rimelig grunn til å tro"), og bruk av tvangsmidler for å avverge alvorlig kriminalitet er en aktuell problemstilling.

Straffeprosessloven § 216 d – kompetanse i politimesterens fravær

Brev 24. juni 2017 - 201501924

Riksadvokaten har i et brev av 9. februar 2016 gitt enkelte presiseringer om kompetanse til å treffe avgjørelse om eller be om samtykke til kommunikasjonskontroll mv. etter

straffeprosessloven § 216 d annet ledd. I brev av 24. juni 2017 til samtlige førstestatsadvokater og politimestre presiseres at politimesteren og visepolitimesteren anses fraværende når han ikke befinner seg i politidistriktet, eller er i distriktet uten å være på arbeid. I slike tilfeller kan tjenestepersoner i påtalemyndigheten i ledende stillinger med særskilt bemyndigelse treffe beslutninger i medhold av straffeprosessloven § 216 d annet ledd.

Etiske retningslinjer for medarbeidere i påtalemyndigheten

Rundskriv nr. 2/2017 av 29. juni 2017 – 201700993 58

Riksadvokaten har i et nytt rundskriv fastsatt etiske retningslinjer for alle ansatte i påtalemyndigheten. Formålet er å rette oppmerksomhet mot god oppførelse og etikk, samt å øke bevisstheten om ulike etiske dilemmaer som medarbeidere i påtalemyndigheten kan møte i sitt daglige arbeid. Riksadvokaten forventer at enhver statsadvokat, politijurist og kontoransatt gjør seg kjent med innholdet i de etiske retningslinjene og hensyntar disse i den praktiske oppgaveløsningen. Ved påtalemøter og andre egnede sammenhenger skal retningslinjene også vies oppmerksomhet.

Statsadvokatmøtet 2017

Brev 4. juli 2017 – 201700301 810.6

Etter årets statsadvokatmøte oppsummerer riksadvokaten enkelte retningslinjer, pålegg og orienteringer av betydning for statsadvokatene og politiet.

Rapport om norsk politi og påtalemyndighets behandling av straffesakene mot Sture Bergwall – Riksadvokatens vurderinger, videre oppfølging og pålegg

Brev 6. juli 2017 – 201501617 69

Årlig obligatorisk opplæring av alle påtalejurister og etterforskere, blant annet i bruk av etterforskningsplan, står sentralt i oppfølgingen av Bergwall-rapporten. Det samme gjelder føring av saksbehandlingslogg for å sikre bedre notoritet, klarere ansvarsforhold og tydeligere beslutningsprosesser ved internasjonalt samarbeid, samt en forsterket fagledelse fra statsadvokatene. Lærdommene fra denne og andre saker er sentrale premisser i det pågående etterforskningsløftet.

Lov om helsepersonell – påtalemessige direktiver

Rundskriv nr. 3/2017 av 7. juli 2017 – 201700927 565.2

Dette rundskrivet erstatter rundskriv nr. 5/2001 om lov om helsepersonell – påtalemessige direktiver. Det inkorporerer også punkt 2.3 i rundskriv nr. 2/2011 om etterforskningsplikt – barn og unge under 18 år. De øvrige deler av sistnevnte rundskriv gjelder fortsatt.

Ungdomsstraff – oppdaterte retningslinjer

Brev 9. august 2017 – 201200090 341.3

En av målsetningene i bestemmelsene om ungdomsstraff er å benytte andre straffereaksjoner enn ubetinget fengsel for gjerningspersoner under 18 år. Riksadvokaten gir i brevet oppdaterte retningslinjer om bruk av ungdomsstraff. Det er særlig betydningen av tre dommer avsagt av Høyesterett det siste året som er vurdert. Dommene gir prinsipielle avklaringer om blant annet den øvre grensen for bruk av ungdomsstraff, herunder om betydningen av handlingens grovhet og aldersforskjellen mellom fornærmede og tiltalte ved seksuallovbrudd.

Oppfølging av rapporten om dødsulykker i trafikken

Brev 11. august 2017 – 201302338 541.1

På oppdrag fra riksadvokaten identifiserte en arbeidsgruppe i 2015 ulike feil og mangler ved politiets etterforskning av dødsulykker i trafikken. På denne bakgrunn besluttet riksadvokaten i brev av 18. januar 2016 nødvendige strakstiltak. Etter en høringsrunde gis i brev herfra samlede tilrådinger til politi og påtalemyndighet. Disse skal bidra til en likere og bedre straffesaksbehandling i hele landet på dette viktige saksfeltet.

Avhenting av barn for tilrettelagt avhør

Brev 20. oktober 2017 – 201701422 622.3

I brev til Justis- og beredskapsdepartementet, med gjenpart bl.a. til politimestrene og statsadvokatene, slutter riksadvokaten seg til en anmodning fra Politidirektoratet om en klargjøring av hjemmelsgrunnlaget for avhenting av barn for tilrettelagt avhør. Tiltaket er inngripende både overfor barnet og dets foreldre/foresatte, og bærer et visst preg av tvang overfor barnet. Selv om gjennomføring av avhør på barnehus vurderes å være til barnets beste, er det på denne bakgrunn ønskelig med en klarere og uttrykkelig hjemmel for avhenting og transport av barn til tilrettelagt avhør. Riksadvokaten bemerker samtidig at en ikke finner grunn til å gripe inn i dagens praksis som baserer seg på at politiet har tilstrekkelig hjemmel for avhenting av barnet, eventuelt at det innhentes samtykke fra oppnevnt verge i det enkelte tilfelle. Riksadvokaten forutsetter like fullt at politiet vurderer om gjennomføring inkludert avhenting er et forholdsmessig tiltak. Fordi barnets forklaring gjerne er nødvendig, vil konklusjonen i de aller fleste tilfelle måtte bli at gjennomføring av det tilrettelagte avhøret, herunder avhenting og transport i den forbindelse, er forholdsmessig.

Kontaktforbud med elektronisk kontroll – dom i Høyesterett

Brev 24. oktober 2017 – 201300404 346.3

Brev til Justis- og beredskapsdepartementet med gjenpart til Politidirektoratet og statsadvokatene. Høyesterett har i HR-2017-1840-A godtatt at et kontaktforbud med elektronisk kontroll kan omfatte et betydelig geografisk område. Derimot er det ikke hjemmel for å nedlegge forbud mot flyreiser, og det er uklart om, eventuelt i hvilken grad, det er hjemmel for å forby utenlandsopphold. Riksadvokaten har bedt departementet vurdere lov- og forskriftsendringer for å avklare rekkevidden av ordningen med kontaktforbud med elektronisk kontroll. En har også bedt Politidirektoratet vurdere endring av rundskriv 3/2013 i påvente av regelendringer.

Bøtedirektiv fra riksadvokaten for manglende båtførerprøve m.m. oppheves

Brev 16. november 2017 – 201701379 544

I brev til statsadvokatene og politimestrene 2. juli 2010 ga riksadvokaten retningslinjer om bøtesatser for manglende båtførerprøve m.m. Retningslinjene oppheves. Etter endring 1. oktober 2015 i forskrift om forenklet forelegg i fritids- og småbåtsaker av 15. juni 2001 nr. 634 regulerer forskriften nå de overtredelser som var omfattet av bøtedirektivet herfra.

Manglende fremdrift og etterlevelse av pålegg i alvorlige straffesaker – gjennomgang av oppfølgingsrutiner

Brev 28. november 2017 – 201701731

Både i lys av manglende fremdrift i alvorlige enkeltsaker, men også som resultat av flere bekymringsmeldinger og inspeksjonsrapporter, finner riksadvokaten det nå nødvendig å minne samtlige statsadvokatembeter om viktigheten av gode og forpliktende oppfølgingsrutiner ved manglende fremdrift i enkeltsaker.

Ajourføring av vedlegg til rundskriv nr. 3/2009 om standardiserte bøtesatser ved vegtrafikkovertrедelser

Brev 20. desember 2017 – 201701781 541.0

Med virkning fra 1. januar 2018 ble det gjort endringer i forskrift 29. juni 1990 nr. 492 om forenklet forelegg i vegtrafikksaker. Endringene gjorde det nødvendig å ajourføre vedlegg til riksadvokatens rundskriv nr. 3/2009 om standardiserte bøtesatser for vegtrafikkovertrедelser.

Restriksjoner under varetekt – forholdet mellom isolasjon og andre restriksjoner

Brev 19. februar 2018 – 201800136 632.1

Kriminalomsorgen har formidlet til riksadvokaten at det tidvis er uenighet mellom kriminalomsorgen og politiet om hvorvidt fullstendig isolasjon også omfatter brev- og besøkskontroll, eller om det siste må begjæres av påtalemyndigheten og besluttes av domstolen særskilt. Riksadvokaten presiserer i brev til statsadvokatene og politimestrene at lovens system utvilsomt er slik at de enkelte restriksjoner må begjæres og besluttes særskilt. Det er ikke noen nødvendig sammenheng mellom isolasjon og brev- og besøkskontroll/-forbud. Er det i kjennelsen om varetektsfengsling kun besluttet fullstendig eller delvis isolasjon, har den fengslede uinnskrenket rett til brevveksling med, eller til å motta besøk fra, personer utenfor fengselet.